

Sociological Analysis of the Relationship between Addiction to Mobile Social Networks and Gender Identity (Case Study: Female Students of Payam Noor University in Sari)

Maryam Malmir

Instructor and Faculty Member, Department of Sociology, Payam Noor University, Tehran, Iran

Fezzeh Nopour Houlari

Instructor and Faculty Member, Department of Sociology, Payam Noor University, Tehran, Iran

Shahram Mollania Jelodar¹

Assistant Professor, Department of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

Received: 1 October 2024   Revised: 16 November 2024   Accepted: 23 November 2024

Abstract

The purpose of this research is to explore the sociological relationship between addiction to mobile social networks and gender identity among female students of Payam Noor University, Sari in 2023. This is an applied study that adopts a descriptive and correlational method. Data collection is conducted using a field survey. The statistical population includes all female students of Payam Noor University in Sari (n=2450). A sample size of 395 people was determined by systematic random sampling using Cochran's formula. The required data was collected using the standard gender identity questionnaire developed by McBride et al. (2008) and the researcher-made questionnaire of addiction to social networks. Data analysis was conducted with SPSS software and Pearson's correlation coefficient, multivariate regression, and path analysis were used to analyze the hypotheses. The results of the Pearson test suggest that five components of the independent variable (addiction to social networks), the two components of belief in social networks and the degree of participation in others in social networks are weakly and directly related to the dependent variable. However, the other three components of the independent variable (the extent of using social networks, the strength of attachment to social networks and satisfaction with social networks) are

1. Corresponding Author, Email: smollania@pnu.ac.ir

©2024 The author(s). This is an open access article under the CC BY license: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

How to cite this article: Malmir, M. , Nopour Houlari, F. and Mollania Jelodar, S. (2024). Sociological Analysis of the Relationship between Addiction to Mobile Social Networks and Gender Identity (Case Study: Female Students of Payam Noor University in Sari). Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences, 21(4), 301-332. doi: 10.22067/social.2024.90059.1563

moderately and directly connected to the dependent variable. Finally, 4 components of the extent of using social networks, the strength of attachment to social networks, belief in social networks and the degree of participation in others in social networks were able to explain 33% of the variance in the dependent variable.

Keywords: Addiction to Social Networks, Mobile Phone, Gender Identity, Sari City.

تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی (دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری)

مریم مالمیر (عضو هیات علمی، مربی گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران)

maryammalimir7@yahoo.com

فضه نوپور هولاری (عضو هیات علمی، مربی گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران)

fezeh.nopour@gmail.com

شهرام ملانیا جلودار (استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، نویسنده مسئول)

smollania@pnu.ac.ir

چکیده

هدف تحقیق حاضر مطالعه جامعه‌شناختی رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی (دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری) در سال ۱۴۰۲ است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، از نوع کاربردی، از لحاظ نوع روش، توصیفی و همبستگی می‌باشد و از لحاظ روش گردآوری اطلاعات، میدانی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری با تعداد ۲۴۵۰ نفر است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۹۵ نفر برآورد گردید و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز، از پرسش‌نامه استاندارد هویت جنسیتی مک براید و همکاران (۲۰۰۸) و پرسش‌نامه محقق ساخته اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی استفاده شده است. داده‌ها با نرم افزار SPSS تحلیل شد و برای تحلیل فرضیات از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در آزمون پیرسون بین تحقیق پنج‌گانه مؤلفه‌های متغیر مستقل (اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی) دو مؤلفه میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم در سطح ضعیفی را با متغیر وابسته تحقیق نشان داده‌اند؛ ولی سه مؤلفه دیگر متغیر مستقل (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) رابطه متوسط و مستقیمی را با متغیر وابسته تحقیق داشته‌اند. نهایتاً ۴ مؤلفه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی توانستند ۳۳ درصد از واریانس متغیر وابسته تحقیق را تبیین نمایند.

نشریه علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، سال بیست و یکم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۳، شماره پیاپی ۵۰، صص ۳۳۲-۳۰۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۲۶ تاریخ تصویب: ۱۴۰۳/۰۹/۰۳

واژگان کلیدی: اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، تلفن همراه، هویت جنسیتی، شهر ساری.

۱. مقدمه

تفاوت در نقش‌های جنسیتی یکی از مهم‌ترین زمینه‌های تجربی زیستی در بین مردان و زنان است که در سراسر جوامع و فرهنگ‌ها وجود دارد و تقسیم نقش‌های جنسیتی از دوران کودکی و در مرحله جامعه‌پذیری آغاز و در همه عرصه‌های زندگی نمود می‌یابد. در یک تعریف کلی نقش‌های جنسیتی به انتظارات رفتاری که از دو جنس در موقعیت‌های گوناگون و براساس هنجارهای جامعه انتظار می‌رود اطلاق می‌شود (لیندسی^۱، ۲۰۱۱: ۲).

علاوه بر تغییراتی که از لحاظ ساختار فیزیولوژیکی و روانی بین زن و مرد وجود دارد، شیوه نگرش و نحوه تربیت نیز از همان روزهای اولیه زندگی برای نوزاد دختر و پسر متفاوت است. جنسیت فرد بر حسب مذکر یا مونث بودن از اهمیت زیادی برخوردار است. اولین پرسش پس از متولد شدن نوزاد درباره دختر یا پسر بودن اوست. جنسیت فرزند برای بسیاری از والدین مهم است. بررسی بسیار گسترده‌ای توسط پیترسون و دیگران صورت گرفت که نشان داده ۹۰ درصد از مردان و ۹۲ درصد زنان آرزو داشتند، فرزندشان پسر باشد (مجیدی‌قهرودی و سلطان‌محمدی، ۱۳۹۰: ۳۸).

به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی رفتارهایی است که مردان یا زنان جامعه برای شناساندن خود به منزله یک زن یا مرد انجام می‌دهند و فرهنگ آن جامعه این رفتارها، نگرش‌ها و انگیزه‌ها را برای مردان و زنان شایسته و مناسب می‌داند و آن را تشویق می‌کند و انتظار دارد هر جنس، نقش‌های مرتبط را انجام دهد (فلاحتی، ۱۳۹۵: ۴۱).

از جمله عوامل مهمی که می‌تواند بر نقش‌های جنسی تأثیرگذار باشد، می‌توان به رسانه‌ها و بخصوص شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه اشاره کرد. امروزه، گسترش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، بر ابعاد مختلف زندگی بشر (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و اقتصادی) تأثیر

---

1. Lindsey

گذاشته است. با کم‌رنگ شدن اهمیت زمان و مکان و بی‌نیازی به مکان مشترک برای برقراری ارتباط، افراد به شکل بسیار آسان‌تری می‌توانند در فضای مجازی با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. این شکل جدید برقراری ارتباط موجب تحول در فرهنگ و هویت جوامع می‌شود (خواجه‌شکوهی، ۱۳۹۲: ۱۰۵).

از زمان ایجاد اولین شبکه اجتماعی مجازی تاکنون هزاران نوع از این دست وب‌سایت‌ها در سطح جهان ایجاد شده‌اند. در حال حاضر شبکه‌های اجتماعی مجازی به یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتباطی در سطح جامعه و جهان تبدیل شده و از شهرت فراوانی برخوردار هستند (پمپک^۱ و همکاران، ۲۰۰۹: ۲۳۰).

شبکه‌های اجتماعی به‌خودی‌خود ابزاری ضروری است؛ اما استفاده بیش از حد و نادرست از آن خطر اعتیاد را در پی دارد که این پدیده مشکل عمده‌ای را برای بهداشت روانی جامعه ایجاد کرده است. با این وجود تحقیقات ضد و نقیضی در زمینه اثرات اینترنت بر کاربران وجود دارد (پمپک و همکاران، ۲۰۰۹: ۲۳۲). دل^۲ معتقد است شبکه‌های اجتماعی مانند تکنولوژی‌های دیگر که سبب تنبلی‌های جسمی می‌شوند، کم‌تحرکی را تقویت نموده و تلاش برای برقراری روابط با دیگران را در دنیای واقعی کاهش می‌دهد و در نتیجه می‌تواند منجر به انزوای اجتماعی گردد (کیم و یون^۳، ۲۰۰۸: ۲۰۱).

به دلیل اهمیت فراوان نقش‌های جنسیتی در بین شهروندان شهر ساری و با توجه به تأثیر عوامل فراوان و البته عدم مطالعه تأثیر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر هویت جنسیتی، هدف اصلی تحقیق حاضر پاسخگویی به این پرسش است که بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه و مؤلفه‌های پنجگانه آن (استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی

---

1. Pempek

2. Dell

3. Kim & Yun

و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه) آن با هویت جنسیتی دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری چه رابطه‌ای وجود دارد؟

۲. مبانی نظری تحقیق

تفاوت در نقش‌های جنسیتی یکی از مهم‌ترین زمینه‌های تجربه زیسته در بین زنان و مردان است که در سراسر جوامع و فرهنگ‌ها وجود دارد. تقسیم نقش‌های جنسیتی از دوران کودکی و در مرحله جامعه‌پذیری آغاز و در همه عرصه‌های زندگی نمود می‌یابد. در یک تعریف کلی نقش‌های جنسیتی به انتظارات رفتاری که از دو جنس در موقعیت‌های گوناگون و براساس هنجارهای جامعه انتظار می‌رود، اطلاق می‌شود (لیندسی، ۲۰۱۱: ۲). به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی رفتارهایی است که مردان و یا زنان جامعه برای شناساندن خود به منزله یک زن یا مرد انجام می‌دهند و فرهنگ آن جامعه این رفتارها، نگرش‌ها و انگیزه‌ها را برای زنان و مردان شایسته و مناسب می‌داند و آن را تشویق می‌کند و انتظار دارد هر جنس نقش‌های مرتبط را انجام دهد (فلاحتی، ۱۳۹۵: ۳۴).

مفهوم هویت در جامعه‌شناسی مفهومی چند بعدی است. هویت به درک و تلقی مردم از اینکه چه کسی هستند و چه چیزی برایشان معنادار است مربوط می‌شود. این درک و تلقی‌ها در پیوند با خصوصیات معینی شکل می‌گیرد که بر سایر منابع معنایی اولویت دارند. برخی از این منابع اصلی هویت از نظر گیدنز عبارت‌اند از جنسیت، ملیت یا قومیت و طبقه اجتماعی (قاضی نژاد و شاکری، ۱۳۹۱: ۱۸۷).

جامعه‌شناسان اغلب از دو نوع هویت اجتماعی و شخصی سخن می‌گویند. هویت اجتماعی به معنی ویژگی‌هایی است که از طرف دیگران به فرد نسبت داده می‌شود و بعد جمعی دارند؛ اما هویت شخصی به معنای فرآیند رشد و تکوین شخصی است که از طریق آن معنای یگانه و منحصربه‌فردی از خویشتن خود و مناسباتمان با جهان پیرامون خود خلق می‌کنیم (گیدنز، ۱۳۸۶: ۴۵).

جامعه‌پذیری جنسیتی فرآیندی است که طی آن، مردان و زنان با ارزش‌ها و هنجارهای مسلط جامعه در زمینه رفتارهای مقبول برای هر جنس آشنا می‌شوند و از طریق نظام نظارت اجتماعی به هم‌نوایی با این ارزش‌ها و هنجارها وادار و ترغیب می‌گردند. در این وضعیت، جنسیت یعنی مرد یا زن بودن دربردارنده مجموعه‌ای از رفتارهایی است که درون هر جامعه برای مردان و زنان شایسته و مناسب محسوب می‌شوند. گیدنز نیز بر این عقیده است که جنسیت بیولوژیک چیزی است که از هنگام تولد در زنان و مردان وجود دارد؛ ولی زنانگی و مردانگی یا جنسیت اجتماعی، از طریق الگوپذیری و آموزش اجتماعی به دست می‌آید. بنابراین، تفاوت‌های جنسیتی تعیین زیست‌شناختی ندارند؛ بلکه به صورت فرهنگی خلق می‌شوند (گیدنز، ۱۳۸۶: ۴۷).

براین اساس فرض اصلی رویکرد جامعه‌پذیری جنسیتی این است که احساس ترس و خطر زنان در عرصه‌های اجتماعی در محیط‌های خاص جامعه‌پذیری و زندگی اجتماعی آنان ریشه دارد که استانداردهای دوگانه و گفتمان‌های تربیتی مردانه-زنانه و نیز نظام‌های حفاظت و عملکردهای کنترلی و انضباطی ویژه حاکم بر آنها معانی هستی‌شناختی (هویتی-شخصیتی)، شیوه تفکر و نیز الگوهای کنشی و تعاملی خاصی را در ذهنیت مشترک دو جنس وارد و برجسته می‌سازد. طبق چنین آموزه‌ها و استانداردهایی، فرآیندهای محدودیت‌پذیری، نظارت اجتماعی و حتی شخصی بر رفتار و تعامل، پذیرش ناتوانی و آسیب‌پذیری بیشتر در زنان نسبت به مردان و لزوم پرهیز از حضور اجتماعی روزمره در زمان‌ها و مکان‌های خاص، از سازوکارهای معمول مؤثر در افزایش احساس ناامنی در میان زنان و دختران مذکور است که صاحب‌نظران رویکرد جامعه‌پذیری جنسیتی در تحلیل مسئله ترس از جرم بر آن تأکید می‌ورزند (قاضی‌نژاد و شاکری، ۱۳۹۱: ۱۹۰).

تفاوت‌های جنسی زن و مرد در سایه تفاوت‌های رفتاری اطرافیان تکمیل می‌شود. مثلاً مرد قوی‌تر است، استقلال و اتکا به نفس بیشتری دارد، حادثه‌جوتر، پرخاشگرتر، جاه‌طلب‌تر و کنجکاوتر از زن است. استعداد مکانیکی و تجسم فضایی‌شان هم نسبت به زنان بیشتر است، و زنان از نظر بدنی و روانی زودتر از مرد بالغ می‌شوند و مهارت‌های کلامی و مخصوصاً سیالی کلامی در آنها بیشتر و بهتر از مردان است. به مراقبت و توجه دیگران تمایل نشان می‌دهند،

نسبت به مردان زودجوش تر و سازگارتر هستند و دنیا را با دیدی اخلاقی و زیباشناسی می بینند (رئیسی، ۱۳۸۸: ۶۹).

لاسول که پژوهش های گسترده ای درباره تبلیغات جنگ جهانی اول انجام داده بود، پژوهش خاصی را در دهه های ۳۰ و ۴۰ درباره رادیو در آمریکا انجام داد. لاسول با تفکیک مقوله تبلیغات از آموزش، تبلیغات را در معنی گسترده آن فن تحت تأثیر قرار دادن عمل انسان از طریق دستکاری تصورات تعریف کرد؛ درحالی که آموزش را محدود به انتقال فنون مثل خواندن و نوشتن و مهارت های فکری و بدنی می دانست. در تبلیغات تمایلات ارزشی تنفر یا علاقه شکل می گیرد درحالی که نگرش های سنتی به نظر او عمدتاً آموزشی است (خواجه شکوهی، ۱۳۹۲: ۲۵). وی در سال ۱۹۴۸ در مقاله ای تحت عنوان ساخت و کارکرد ارتباطات در جامعه برای پیام سه نقش مشخص را تعریف می کند: ۱- نظارت (حراست) بر محیط (نقش خبری) ۲- ایجاد و توسعه همبستگی های اجتماعی افراد (نقش راهنمایی) ۳- انتقال میراث فرهنگی (نقش آموزشی). چارلز رایت نقش سرگرمی را به این نقش ها اضافه کرد. در مطالعات تجربی (کارکردگرایی) لاسول با تأکید بر نقش های بی طرفانه ارتباطات و استقلال آن عملاً روابط مستقیم و غیرمستقیم رسانه ها را با ساختارهای گوناگون اجتماعی فراموش می کند. این در حالی است که در زمینه هر سه نقش ارتباطات تأثیر این ساختارها مشهود است. در راهنمایی افکار عمومی، سیاسی و خبری جامعه تأثیر دارد و در انتقال میراث فرهنگی یا نقش آموزشی معیارهای خاص جامعه و حتی معیارهای جوامع مسلط مثل دموکراسی حقوق بشر دخالت می کند (خواجه شکوهی، ۱۳۹۲: ۲۷). کارکردگرایان در بررسی نقش های جنسیتی در جوامع ابتدایی به این نتیجه رسیدند که تقسیم جنسیتی در آن دوران کاملاً مشخص، مجزا و پراهمیت بوده است، به طوری که مردان وظیفه نان آوری را بر عهده داشتند و به همین منظور ساعات زیادی را دور از خانه می گذراندند و این در حالی است که زنان درگیر نقش های فرزندآوری و نگهداری از مزرعه و رسیدگی به امور خانه بودند. کودکان نیز کارکردهای موثری همچون کمک در امور منزل و مزرعه داشتند که با بزرگ شدن آنها این نقش ها نیز تغییر می کند، به طوری که زنان در امور اقتصادی وابسته به مردان

بوده و ارزش کار مردان بر ارزش کار زنان تفوق داشته و مردان از منزلت اجتماعی بالاتری برخوردار بودند (لیندسی، ۲۰۱۱: ۶).

در حالی که تئوری‌های کارکردگرایی و تضاد در سطح کلان به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازند، تئوری کنش متقابل نمادین در سطح خرد به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازد. بر اساس این تئوری رفتار اجتماعی به نقش‌ها و پایگاه‌هایی که مورد پذیرش است، بستگی دارد و رفتار اجتماعی، بر اساس گروهی که فرد بدان تعلق دارد و نهادهایی که در آن ایفای وظیفه می‌کند، شکل می‌گیرد. در این دیدگاه نماد، محور کنش‌هاست، بنابراین همه کنش‌های متقابل میان افراد انسانی متضمن تبادل نمادهاست و هنگامی که افراد در کنش متقابل با دیگران قرار می‌گیرند، به طور مداوم در جست‌وجوی سرخ‌هایی هستند تا بدانند چه نوع رفتاری در آن زمینه مناسب است و اینکه چگونه آن چه را که منظور دیگران است، تعبیر کنند (گیدنز، ۱۳۸۶: ۱۷۲).

بر اساس این رویکرد رفتارهای جنسیتی به شکل عینی در جامعه وجود ندارد و ماحصل ساختارهای اجتماعی است که ویژگی‌های رفتاری را به زنان و مردانه تقسیم می‌کند. دنزین^۱ معتقد است که مفهومی همچون جنسیت را باید به معانی که افراد در ارتباط با یکدیگر ایجاد می‌کنند، ریشه‌یابی کرد. مهم‌ترین مباحث مربوط به نقش‌های جنسیتی در این رویکرد متعلق به دیدگاه اروینگ گافمن است که بهترین روش تحلیل کنش متقابل را در نظر گرفتن در وضعیت صحنه تئاتر می‌داند و معتقد است افراد نقش‌های مختلفی را برای مورد تأیید قرار گرفتن اجرا می‌کنند. گافمن معتقد است برخی از این نقش‌ها در این صحنه برای زنان و برخی برای مردان تعریف شده‌اند و همین امر منجر به الگوهای رفتارهای جنسیتی و یا برچسب جنسیتی می‌شود. این الگوها هنگامی که دو جنس از یکدیگر به‌عنوان جنس مخالف یاد می‌کنند، تقویت می‌شود و در نتیجه رفتارها به جای آنکه منجر به تقویت ارتباط دو جنس شود، منجر به جدایی و تفکیک نقش‌های جنسیتی می‌شود (گیدنز، ۱۳۸۶: ۱۷۳).

---

1. Denzin

اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اینترنتی اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ای از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل وسواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. مانند تمامی انواع اعتیادهای دیگر، اعتیاد شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نوعی اختلال و بی‌ظمی روانی-اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده)، علائم کناره‌گیری (به‌ویژه اضطراب، بی‌حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تندخویی، بدخلقی) و از هم‌گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی به لحاظ کمی یا کیفی) است (خانجانی و اکبری، ۱۳۹۰: ۱۱۴).

مطالعه نحوه ورود تلفن همراه به زندگی انسان‌ها نشان‌دهنده این واقعیت است که تا این زمان هیچ فن‌آوری نتوانسته است با این سرعت رشد ویروس‌گونه و فراگیر داشته باشد، به نحوی که تمامی اقشار جامعه (پیر، جوان، زن، مرد، بی‌سواد، باسواد) از آن استقبال و استفاده کنند. در طی یک دوره ده‌ساله افزایش تلفن همراه در بین مردم در مقایسه با سایر سیستم‌های مخابراتی مانند تلفن همراه و اینترنت سه برابر بیشتر بوده است (بلینا^۱ و میسونی^۲، ۲۰۰۹: ۱۷).

امروزه مراکز درمانی خاصی ویژه معتادان به تلفن همراه و رفتارهای مشکل‌دار در حال فعالیت است. بیشترین این مراکز در ژاپن قرار دارد. بسیاری از جوانان ژاپنی گفته‌اند که تلفن همراه برایشان همانند هوا و شاید غذا است و بدون آن نمی‌توانند زندگی کنند (لارامی، ۲۰۰۷: ۹۸).

شکل یک شبکه اجتماعی به تعیین میزان سودمندی شبکه برای افراد آن شبکه کمک می‌کند. به طور جزئی شبکه‌های محکم برای اعضایشان نسبت به شبکه‌هایی که تعداد زیادی اتصالات ضعیف برای افراد خارج از شبکه اصلی دارند، فایده کمتری دارند. بیشتر شبکه‌های باز با اتصالات اجتماعی و رشته‌های ضعیف، شانس بیشتری برای دسترسی به ایده‌ها و دست‌آوردهای جدید نسبت به شبکه‌های بسته با رشته‌های طویل فراهم می‌آورد. به بیان دیگر گروهی از دوستان که تنها با یکدیگر ارتباط دارند، اطلاعات و دست‌آوردهای یکسانی را به اشتراک می‌گذارند؛ اما

---

1. Bellina

2. Missoni

گروهی از افراد که با بخش‌های اجتماعی دیگر در ارتباط هستند، شانس بیشتری برای دسترسی به محدوده وسیع‌تری از اطلاعات دارند. افراد برای دستیابی به موفقیت بهتر است که با شبکه‌های گوناگونی ارتباط داشته باشند تا اینکه ارتباطات زیادی درون یک شبکه داشته باشند. به‌طور مشابه افراد می‌توانند تأثیرگذاری و ایفای نقش به‌عنوان واسطه در برقراری ارتباط بین دو شبکه که به هم متصل نیستند را تمرین کنند. این کار پر کردن سوراخ‌های ساختاری نامیده می‌شود (چانگ^۱، ۲۰۱۳: ۱۰۱).

یکی از نظریه‌های مطرح در حوزه علوم ارتباطات نظریه کاشت است. نظریه کاشت بر آثار تدریجی و درازمدت رسانه‌ها به‌ویژه تلویزیون بر شکل‌گیری تصویر ذهنی مخاطبان از دنیای اطراف و مفهوم‌سازی آنان از واقعیت اجتماعی تأکید می‌کند. جرج گرینر واضع نظریه کاشت، در دهه ۱۹۶۰ تحقیقاتی را با عنوان شاخص‌های فرهنگی شروع کرد تا تأثیر تماشای تلویزیون بر باورها و دیدگاه‌های بینندگان درباره جهان واقعی را بررسی کند.

براساس نظریات اندیشمند برزیلی پائولو فریره، روش‌های ارتباطی یک‌جانبه که در آن همیشه فردی متکلم وحده و فرد دیگر صرفاً گیرنده پیام است، از دوران کودکی به فرد تحمیل شده و امکان مساوی و برابر در برقراری ارتباط را از او سلب می‌کند. این روش به تدریج الگویی نامتعادل را به انسان تفهیم می‌کند که او آن را فرهنگ سکوت می‌نامد و درست به این دلیل است که فریره ایجاد زمینه گفت‌وگو و ارتباط دوطرفه را که در آن شنونده قدرت و مجال سخن گفتن می‌یابد، توانمندسازی نام نهاده است.

به باور گرینر برنامه‌های تلویزیونی همانند بذری که کاشته می‌شود و سپس رشد می‌کند آثاری بر روی مخاطبان باقی می‌گذارد و این برنامه‌ها آثاری دارد که عموماً منفی است. وی معتقد است که تلویزیون به صورت بازوی فرهنگی اصلی جامعه آمریکا درآمده است. گرینر و همکاران وی بر این باورند که دستگاه تلویزیون یک عضو اصلی خانواده شده است، کسی که بیشتر اوقات بیشتر داستان‌ها را می‌گوید. گرینر در مطالعات خود بین مخاطبان پرمصرف و کم‌مصرف تفاوت

قائل می‌شود. به اعتقاد او تماشاگران پرمصرف تلویزیون اغلب تصویری از دنیا دارند که به دنیای تلویزیون نزدیک‌تر است (به نقل از احیایی، ۱۳۹۴).

توسعه از دیدگاه فریره، با بهبود وضعیت ذهنی، روانی و محیطی انسان آغاز می‌شود و نه با نسخه‌ای از پیش نوشته شده که تلاش عمده‌اش بر ترویج تکنولوژی و فرهنگ غیربومی است. او چنین فرایندی را توسعه نمی‌داند و آن را تهاجم فرهنگی می‌نامد (پیشانیان، ۱۳۸۹). پائولو فریره، تمام تلاش خود را در بستر آموزش انجام داد؛ اما شیوه و راهی را که برگزید به تدریج به یک سرمشق بدل شد. تلاشش بر این بود که مردمان فقیر و ستم‌دیده که در چنبره نیازها و مشکلاتشان گرفتار شده‌اند، از درون به درجه‌ای از شناخت و آگاهی از سرنوشت و پیرامون خود برسند که زمینه‌رهایی آنها از شرایط بیچارگی و درماندگی فراهم شود و به گفته خودش فرآیند هشیارسازی را پی‌ریزی کند. شیوه و راه پائولو فریره، بعدها مرزهای برزیل را درنوردید و سرزمین آمریکای لاتین را فراگرفت و سپس به قاره آفریقا و کشورهای دیگر رسید (بشیر و افراسیابی، ۱۳۹۱).

اساس تفکر فریره بر گفتگو قرار دارد. بر این اساس مردم در کنار علاقمندی‌شان به دریافت پیام به همان میزان نیازمند و علاقمند به انتشار و انتقال اندیشه‌های خود به دیگران هستند و این بیان به منزله طرح فراگرد ارتباط مشارکتی است. در این رویکرد، محاوره عامل دستیابی به آزادی است و فراگردهای ارتباطی فاقد مشارکت و محاوره، به از خود بیگانگی منجر می‌شوند. در این رهیافت تماس و ارتباط واقعی هنگامی شکل می‌گیرد که با همگرایی و اعتماد دو طرف ارتباط توأم باشد.

در خصوص رابطه شبکه‌های اجتماعی با موضوع جنسیت تحقیقاتی در این زمینه انجام شده که به شرح زیر است و نتایج ذیل را دربر داشته است:

کنعانی (۱۳۹۶) تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر هویت جنسیتی مادران و دختران: مطالعه‌ای در شهر رشت» انجام داده است. نتایج تحقیق نشان داد که مادران، میزان هویت جنسیتی بالاتری نسبت به دختران دارند. این تفاوت‌های هویتی بین دو نسل مادران و

دختران در ابعاد مختلف میزان و انگیزه استفاده از رسانه ملی، ماهواره و شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز مشاهده می‌گردد.

فلاحی (۱۳۹۵) تحقیقی با عنوان «نگرش به هویت جنسی در نسبت با قومیت و جنسیت» انجام داد. نتایج تحقیق نشان داد که دیدگاه سنتی به هویت جنسی در بین دانشجویان وجود ندارد و نگرش‌ها در سطح حرفه‌ای و لیبرال قرار دارد.

احیایی (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان «تحلیل رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک با هویت جنسیتی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز» انجام داده است. یافته‌های پژوهش، حاکی از آن است که هویت جنسیتی کاربران، تحت تأثیر عضویت در فیس‌بوک قرار دارد. استفاده زیاد و مداوم از فیس‌بوک می‌تواند جریان هویت‌یابی جنسیتی را با اختلال روبه‌رو کند.

خسروی (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان «تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سلامت روحی و روانی افراد جامعه در ایران» انجام داد. نتیجه آنکه رشد روزافزون شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی باعث شده تا این شبکه‌ها به وسیله ارتباطی ضروری تبدیل شوند و با توجه به تأثیر این شبکه‌ها، گمان نمی‌رود که استفاده از آن‌ها در آینده‌ای نزدیک کاهش یابد و این خود کاربران هستند که باید آگاهانه تصمیم بگیرند که به چه نحوی در مسیر صحیح و در جهت تعالی خرد جمعی از این شبکه‌ها استفاده نمایند.

بشیر و افراسیابی (۱۳۹۱) تحقیقی با عنوان «شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ‌ترین جامعه مجازی ایرانیان» انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با مقوله‌هایی نظیر نحوه ارتباط با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی ارتباط وجود دارد؛ بنابراین می‌توان گفت میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان ارتباط وجود دارد.

مازلین و مور^۱ (۲۰۱۴) در تحقیقی با عنوان «استفاده از اینترنت، رشد هویت و اضطراب اجتماعی در بین جوانان» دریافتند که در افرادی که بیشتر از اینترنت استفاده می‌کنند سطوح بالاتری از اضطراب اجتماعی و فقدان هویت یافتگی مشاهده می‌شود.

بولین و هری^۲ (۲۰۱۳) به این نتیجه رسیدند که هر چه جوانان زمان بیشتری را با اینترنت سر کنند، در مقابل از میزان زمانی که صرف محیط اجتماعی واقعی‌شان خواهند کرد، کاسته خواهد شد. به علاوه جوانان معتاد به اینترنت همانند سایر معتادان، دچار علائم و شاخصه‌های اعتیادی مشخص هستند. فعالیت‌های اعتیادآمیز زنان، عموماً بازی‌های پرخاشگرانه، سایت‌های هرزه‌نگاری و فعالیت‌های اعتیادآمیز مردان نیز عموماً تشکیل دوستی‌های حمایت‌گرانه، دوست‌یابی و یا گلایه از شوهران در اتاق‌های چت است.

ویندهام^۳ (۲۰۰۸) نیز در تحقیقی رابطه‌ی میان درگیری روابط اینترنتی و تغییرات روان‌شناختی را بر روی ۶۱۴ دانش‌آموز پس از استفاده مداوم ۳۵ ماهه از اینترنت بررسی کرد. پس از پایان این پژوهش افت تحصیلی، رفتارهای پرخطر و انزوای اجتماعی در آزمودنی‌ها به وضوح دیده شد. یِن^۴ و همکاران (۲۰۰۷) نیز به مقایسه‌ی ویژگی‌های روان‌شناختی، شخصیتی و اجتماعی دانشجویانی که استفاده مفرط از اینترنت داشتند، در مقابل سایر دانشجویان، پرداختند. نتایج پژوهش‌های آنها نشان داد که میزان افسردگی، اضطراب، افکار خودکشی، بیش‌فعالی، هراس، ترس اجتماعی، پرخاشگری و خشونت و رفتارهای ضد اجتماعی در دانشجویانی که به اعتیاد اینترنت مبتلا بودند، از سایرین بیشتر بود. همچنین فیوریتو^۵ و همکاران (۲۰۰۴) بیان کردند که ارتباط معنادار و واضحی میان ساعات هفتگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی و نمرات سلامت روان وجود دارد. یافته‌های آنان نشان داد ارتباط میان استفاده از اینترنت و اختلال‌های روانی

1. Mazalin, D. Moore
2. Bullen, P. Harré
3. Windham
4. Yen
5. Favaretto

احتمالاً رو به افزایش است. از جمله تأثیرات مهم منفی اینگونه سایت‌ها به‌ویژه در بین دانش‌آموزان و دانشجویان می‌توان به افزایش اضطراب و استرس اشاره کرد.

۳. روش تحقیق

روش این تحقیق اسنادی و پیمایشی و از نوع توصیفی و تبیینی است. با استفاده از روش اسنادی ابعاد مفهومی و نظری موضوع مورد بررسی قرار گرفته است. محققین قبل از تنظیم ابزار جمع‌آوری اطلاعات (مصاحبه - پرسش‌نامه) از مشاهده مشارکت‌آمیز به مدت یکسال و نیم بهره برده‌اند. پیمایش به معنی تکنیک خاصی در گردآوری اطلاعات نیست. هر چند در آن عمدتاً از پرسش‌نامه استفاده می‌شود؛ اما فنون دیگری از قبیل مصاحبه عمیق و ساخت‌مند، تحلیل محتوا، مطالعات طولی و موارد دیگر بکار می‌روند. ویژگی بارز پیمایش عبارتند از شیوه گردآوری داده‌ها و روش تحلیل آنها. (دواس، ۱۳۹۴: ۱۳). جامعه آماری عبارت است از کلیه عناصر و افرادی که در یک مقیاس جغرافیایی دارای یک یا چند صفت مشترک باشند. بدیهی است اگر جامعه مورد نظر بزرگ باشد، محقق ناچار است از بین افراد جامعه تعداد مشخصی را به‌عنوان نمونه برگزیند. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری که تعداد آنها برابر ۲۴۵۰ نفر می‌باشد. چون کل لیست دانشجویان وجود داشت، با استفاده از روش تصادفی سیستماتیک افراد نمونه انتخاب شدند، هر چند که به دلیل عدم همکاری و قابل دسترس نبودن برخی از نمونه‌ها تعداد بیشتری انتخاب شدند که در صورت عدم همکاری قابلیت جایگزین شدن را برای نمونه‌های انتخاب تصادفی داشته باشند. در نهایت ۳۹۵ نمونه به دست آمد و اطلاعات از میان آنها گردآوری شد.

۳.۱. تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

۳.۱.۱. متغیر وابسته

هویت جنسیتی مفهومی است که فرد از خود به‌عنوان یک زن یا مرد دارد، آن گونه که در جمله‌های من پسر یا دخترم منعکس است. (حمزوی و قربانی‌نیا، ۱۳۸۶: ۶۱). در یک تعریف کلی نقش‌های جنسیتی به انتظارات رفتاری که از دو جنس در موقعیت‌های گوناگون و براساس هنجارهای جامعه انتظار می‌رود، اطلاق می‌شود (لیندسی، ۲۰۱۱: ۲). به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی رفتارهایی است که مردان و یا زنان جامعه برای شناساندن خود به منزله یک زن یا مرد

انجام می‌دهند و فرهنگ آن جامعه این رفتارها، نگرش‌ها و انگیزه‌ها را برای زنان و مردان شایسته و مناسب می‌داند و آن را تشویق می‌کند و انتظار دارد هر جنس نقش‌های مرتبط را انجام دهد (فلاحتی، ۱۳۹۵: ۳۴). برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن مفهوم هویت جنسیتی ۱۸ پرسش (آیتم) براساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان پرسیده شد و اطلاعات جمع‌آوری شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰.۸۴ برای هیجده آیتم است؛ یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش مفهوم هویت جنسیتی وجود دارد.

۳. ۱. ۲. متغیرهای مستقل

۳. ۱. ۱. ۲. ۱. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی

فضای مجازی؛ محیطی مشتمل بر شبکه‌های آنلاین و آنارشیک است که امکان تبادل نسبتاً بدون میانجی میان افراد را به وجود می‌آورد (کاستلز، ۱۳۸۵: ۱۷). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اینترنتی اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ای از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل وسواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. مانند تمامی انواع اعتیادهای دیگر، اعتیاد شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نوعی اختلال و بی‌نظمی روانی اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده)، علائم کناره‌گیری (به‌ویژه اضطراب، بی‌حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تندخویی، بدخلقی) و از هم گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی به لحاظ کمی یا کیفی) است (خانجانی و اکبری، ۱۳۹۰: ۱۱۴). برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن مفهوم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ۲۰ سوال (گویه) براساس مقیاس لیکرت آماده شد و براساس پاسخ دامنه مورد بررسی اطلاعات جمع‌آوری شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰.۷۷ برای ۲۰ آیتم است؛ یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش مفهوم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

۳. ۲. ۱. میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی

مفهوم دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی به میزان گرایش و توجه خاص به پیام‌ها، فیلم‌های صوتی و تصویری و مطالب اجتماعی- سیاسی و بیانیه‌های افراد مهم و پرطرفدار در فضای مجازی بر می‌گردد.

برای سنجش این متغیر و دربرگرفتن میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (آیتم) براساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان سوال و جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰.۷۳ برای پنج آیتم می‌باشد؛ یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

۳. ۲. ۱. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی

اعتقاد به شبکه‌های مجازی به میزان پذیرش افراد جامعه در خصوص صحت پیام‌ها، ویدئوهای موجود و اعتقاد به اینکه مطالب موجود در فضای مجازی در بین افکار مردم نفوذ دارند و موجب آگاهی‌های اجتماعی و سیاسی در بین مردم می‌شوند. برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (آیتم) براساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان سوال و جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰.۷۹ برای پنج آیتم می‌باشد؛ یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

۳. ۲. ۱. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی

در مفاهیم جامعه‌شناسی منظور از میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی شرکت در کارهای جمعی در مسائل اجتماعی، سیاسی، مذهبی و همچنین مسائل شخصی و خانوادگی اطلاق می‌شود.

برای سنجش این متغیر، و دربرگرفتن میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی پرسش (آیتم) براساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان سوال و جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰.۸۱ برای چهار آیتم می‌باشد؛ یعنی اینکه

یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

۳. ۱. ۲. ۵. میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی

در مفاهیم جامعه‌شناسی منظور از میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی به خوشنودی قلبی و درونی از برنامه‌ها، سرعت استفاده از مطالب نوشتاری و فیلم‌های صوتی- تصویری فضای مجازی اطلاق می‌شود.

برای سنجش این متغیر و دربرگرفتن میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۵ پرسش (آیتم) براساس مقیاس لیکرت آماده و از پاسخگویان سوال و جمع‌آوری اطلاعات شد. نتایج آزمون روایی نشان می‌دهد که ارزش آلفای این متغیر ۰.۷۵ برای پنج آیتم می‌باشد؛ یعنی اینکه یک همسازی و انسجام درونی قابل قبولی برای سنجش میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی وجود دارد.

- فرضیات تحقیق:

۱. در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه معناداری وجود دارد.
۲. در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه معناداری وجود دارد.
۳. در میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه معناداری وجود دارد.
۴. در میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه معناداری وجود دارد.
۵. در میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه معناداری وجود دارد.
۶. در میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور ساری رابطه معناداری وجود دارد.

۴. یافته‌های تحقیق

۴.۱. ویژگی‌های جمعیت نمونه

جدول ۱- توزیع یک بعدی فراوانی و درصد فراوانی رشته، گروه سنی و وضعیت استفاده از شبکه‌های

اجتماعی توسط پاسخگویان

متغیرها	متغیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی			متغیر گروه سنی پاسخگویان			رشته تحصیلی پاسخگویان		
	سایر	اینستاگرام	تلگرام و واتس آپ	بالا (+ ۲۶)	متوسط (۲۳-)	پایین (۱۹-)	علوم تجربی و فنی	علوم پایه	علوم انسانی
گروه	حدود ۱	حدود ۱ ساعت در روز	۱ الی ۳ ساعت در روز	۴۷	۱۰۳	۲۴۵	۱۲	۵۱	۳۳۲
درصد	۴.۲٪	۳۳.۲٪	۴۴.۶٪	۱۲٪	۲۶٪	۶۲٪	۳٪	۱۳٪	۸۴٪

جدول ۱ توزیع یک بعدی فراوانی و درصد فراوانی رشته، گروه سنی و وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی توسط پاسخگویان است. نتایج حاصل از داده‌های پژوهش حاضر نشان‌دهنده آن است که از کل پاسخگویان که ۳۹۵ نفر بودند، بر حسب رشته تحصیلی آنها: ۳۳۲ نفرشان (۸۴ درصد) علوم انسانی، ۵۱ نفرشان (۱۳ درصد) علوم پایه و ۱۲ نفرشان (۳ درصد) علوم تجربی و فنی بودند. در گروه سنی پاسخگویان ۲۴۵ نفرشان (۶۲ درصد) در گروه سنی ۱۹-۲۲ ساله، ۱۰۳ نفرشان (۲۶ درصد) در گروه سنی ۲۳-۲۶ ساله و ۴۷ نفرشان (۱۲ درصد) در گروه سنی ۲۶ و بیشتر بودند. بر حسب استفاده از شبکه‌های اجتماعی پاسخگویان ۴۴.۶ درصد از تلگرام و واتس‌آپ حدود ۱ الی ۳ ساعت در روز و ۳۳.۲ درصد از اینستاگرام حدود ۱ ساعت در روز و ۴.۲ درصد پاسخگویان از دیگر شبکه‌های اجتماعی حدود ۱ ساعت در روز استفاده می‌کنند. نتایج نشان‌دهنده بالاتر بودن نمای تعداد بیشتر نمونه پاسخگویان رشته تحصیلی علوم

انسانی، گروه سنی (۱۹-۲۲ ساله) و استفاده بیشتر از شبکه اجتماعی تلگرام و واتس آپ در بین پاسخگویان تحقیق است.

۲.۴. یافته‌های استنباطی

فرضیه‌های مورد نظر با استفاده از آزمون رگرسیون یک‌متغیره و چندمتغیره سنجیده شدند و نتایج زیر به دست آمد:

جدول ۲ رابطه هر کدام از متغیرهای مستقل را با متغیر وابسته نشان می‌دهد. با توجه به اینکه سطح سنجش متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) و متغیرهای مستقل (اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه و پنج مؤلفه آن؛ میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی، میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه) فاصله است، از آزمون پارامتریک پیرسون و همچنین در ادامه رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر برای بررسی ۶ فرضیه تحقیق اقدام شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل وابسته تحقیق

معناداری	میزان همبستگی	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۰/۴۸**	اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۶**	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۱**	میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۲۶**	میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۲	۰/۱۶**	میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۳۱**	میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی

**همبستگی در سطح ۰.۰۱ (۲ دنباله) معنی دار است

طبق نتایج جدول ۲ و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون در سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه اصلی تأیید می‌شود و بین اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با هویت جنسیتی رابطه مستقیم معناداری وجود دارد و ضریب

همبستگی دو متغیر برابر $0/48$ است. به عبارتی با افزایش اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، هویت جنسیتی نیز تغییر رو به افزایشی را خواهد داشت. در آزمون پیرسون بین تحقیق پنج‌گانه مؤلفه‌های متغیر مستقل (اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی) دو مؤلفه میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم در سطح ضعیفی را با متغیر وابسته تحقیق (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) نشان داده‌اند؛ ولی سه مؤلفه دیگر متغیر مستقل (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) رابطه متوسط و مستقیمی را با متغیر وابسته تحقیق داشته‌اند (جدول ۲).

جدول ۳- ضریب رگرسیون چند متغیره برای متغیرهای مستقل وارد شده در مدل رگرسیون

متغیرها	ضرایب غیر استاندارد		ضریب Beta	ضریب t	سطح معنی‌داری
	Std. Error	b			
(عدد ثابت)	۲۴/۶۸۴	۳/۰۴۶		۸/۱۰۳	۰/۰۰۰
۱ میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی	۰/۹۴۰	۰/۱۲۱	۰/۴۰	۷/۷۸۷	۰/۰۰۰
۲ میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی	۱/۰۱۸	۰/۱۳۶	۰/۴۲	۷/۵۰۲	۰/۰۰۰
۳ میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی	۰/۵۲۱	۰/۱۲۳	۰/۱۸	۴/۲۴۸	۰/۰۰۰
۴ میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	-۰/۴۹۸	۰/۱۴۳	-۰/۲۱	-۳/۴۸۷	۰/۰۰۱

جدول شماره ۳ نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره به روش (گام به گام) را برای متغیر وابسته «هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر» نشان می‌دهد. متغیرهای مستقلی که رابطه معنی‌داری با متغیر وابسته داشتند وارد معادله شده که از ۵ متغیر مستقل مربوطه پژوهش ۴ متغیر

1. Stepwise

شرایط ورود به معادله را لحاظ کردند. این ۴ متغیر مستقل توانستند ۰.۳۳ درصد از واریانس متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) را تبیین نمایند.

برای ترسیم شکل تحلیل مسیر، در ابتدا یک آزمون رگرسیون چندمتغیره با مؤلفه‌های چهارگانه متغیر مستقل (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) با متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) اجرا می‌شود. نتایج نشان دادند که از پنج مؤلفه متغیر مستقل، فقط چهار مؤلفه با متغیر وابسته همبستگی مستقیم و بی‌واسطه داشتند:

۱- میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰.۴۰)

۲- میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰.۴۲)

۳- میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰.۱۸)

۴- میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی (با ضریب ۰.۲۱-)

در ۵ مؤلفه متغیر مستقل اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، چهار مؤلفه فوق در روش رگرسیون مهم‌تر تلقی شده و با متغیر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر همبستگی مستقیم و بدون تأثیر دیگر عوامل دیده شدند. برای دست یافتن به مدل تحلیل مسیر هر بار یکی از چهار مؤلفه (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) را جای متغیر وابسته در آزمون رگرسیون چندمتغیره قرار داده و تأثیر دیگر عوامل روی آنها سنجیده می‌شود، به این صورت تأثیرات غیرمستقیم بعد از سنجش تأثیرات مستقیم به دست آمده و به وسیله پیکان‌هایی نشان داده می‌شود که به سمت متغیر وابسته جهت دارند، و ضرایب Beta (ضریب تأثیر استاندارد) مربوط به هر کدام از متغیرها روی پیکان خودش نوشته می‌شود. این مورد روی شکل ۱ نمایش داده شد.

جدول ۴. آمارهای اجرای ۵ بار آزمون رگرسیون چندگانه که شکل ۱ براساس آن آماده و طراحی شد

مقدار آزمون F (p-value)	R2 Adjusted	SEE اشتباه استاندارد	R ²	R	مؤلفه‌های مستقل سه گانه تحقیق	متغیر وابسته
۴۷.۰۶۱ (۰.۰۰۰)	۰.۳۲	۸.۷۴۰	۰.۳۳	۰.۵۷۰	۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر
۱۲۴.۸۴۰ (۰.۰۰۰)	۰.۴۸	۳.۲۱۴	۰.۴۹	۰.۶۹۹	۱. میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی
۱۰۵.۸۲۳ (۰.۰۰۰)	۰.۴۴	۳.۲۲۳	۰.۴۵	۰.۶۹۹	۱. میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی
۱۰.۱۱۶ (۰.۰۰۰)	۰.۰۴	۳.۶۰۷	۰.۰۵	۰.۲۲۲	۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی	میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی

مقدار آزمون F (p-value)	R2 Adjusted	SEE اشتباه استاندارد	R2	R	مؤلفه‌های مستقل سه گانه تحقیق	متغیر وابسته
۲۲۱.۹۴۲ (۰.۰۰۰)	۰.۵۲	۳.۱۰۰	۰.۵۳	۰.۷۲۹	۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی	میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی

ضریب همبستگی (R) رگرسیون چند متغیره میان مؤلفه‌های متغیر مستقل (۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) با متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) ۰.۵۷۰ به دست آمد. اگر این ضریب به دست آمده را به توان دو برسانیم $R^2=0.33$ به دست می‌آید. و این طور تحلیل می‌شود که ۳۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحقیق به وسیله چهار مؤلفه فوق تحلیل و تبیین می‌شود. به عبارت دیگر ۶۷ درصد ($1-0.33=0.67$) از تغییرات هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر به وسیله عواملی دیگر تعیین می‌شوند که جای تحقیق و بررسی دارد و تبیین ۳۳ درصدی توسط این چهار مؤلفه تبیینی معقول و مناسب به نظر می‌رسد.

جدول ۵. تأثیر کل (مستقیم و غیرمستقیم) پنج مؤلفه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر متغیر

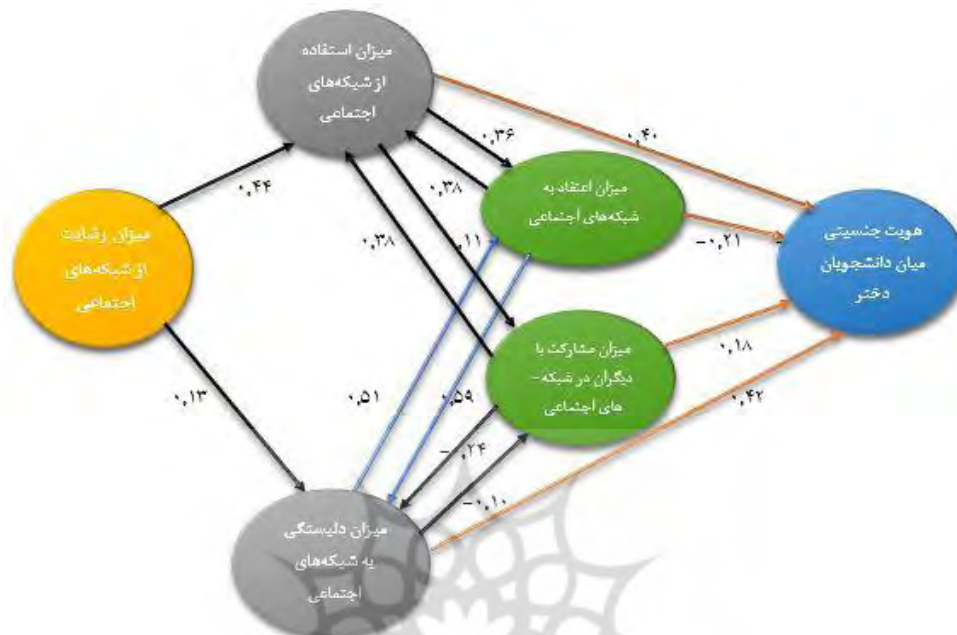
وابسته تحقیق

تأثیر کل مؤلفه‌ها	تأثیر غیرمستقیم (با واسطه)	تأثیر مستقیم (بدون واسطه)	مؤلفه‌ها
۰.۴۳	$0.36 * - 0.21 = - 0.08$ $0.11 * 0.18 = 0.02$ $0.36 * 0.59 * 0.42 = 0.09$	$\equiv 0.03$	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی
۰.۳۳	$0.51 * -0.21 = - 0.11$ $- 0.24 * 0.18 = - 0.04$ $- 0.10 * 0.38 * 0.40 = - 0.02$ $0.51 * 0.38 * 0.40 = 0.08$	$\equiv - 0.09$	میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی

مؤلفه‌ها	تأثیر مستقیم (بدون واسطه)	تأثیر غیرمستقیم (با واسطه)	تأثیر کل مؤلفه‌ها
میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی	۰.۱۸	$-0.10 * 0.42 = -0.04$ $-0.10 * 0.51 * -0.21 = 0.01$ $0.38 * 0.40 = 0.15$ $\Rightarrow$ 0.09 $0.38 * 0.36 * -0.21 = -0.03$	۰.۲۷
میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی	-۰.۲۱	$0.38 * 0.40 = 0.15$ $0.59 * 0.42 = 0.25$ $\Rightarrow$ 0.37 $0.59 * -0.24 * 0.18 = -0.03$	۰.۱۶
میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی	-----	$0.44 * 0.43 = 0.29$ $0.13 * 0.33 = 0.04$ $\Rightarrow$ 0.33	۰.۳۳

جدول ۵ تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم و همچنین تأثیر کل متغیرهای مستقل تحقیق را نشان می‌دهد. چگونگی محاسبه تأثیر کل به این صورت است که؛ میزان تأثیر مستقیم، همان Beta (بتای) ضریب استاندارد تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته نوشته می‌شود. میزان تأثیر غیرمستقیم نیز از حاصل ضرب مقادیر ضریب بردارهای مسیر از طرف متغیر مستقل تا متغیر وابسته به دست نوشته می‌شود. تأثیر مؤلفه میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی همچنین از ضرب تأثیر مستقیم آن بر جمع ضریب کل مؤلفه‌های میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی به دست می‌آید. تأثیر کل هر پنج مؤلفه با جمع تأثیر مستقیم و تأثیر غیرمستقیم محاسبه می‌شود.

شکل ۱. عوامل مؤثر بر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر (به همراه ضرایب مسیر)

شکل ۱ روابط مستقیم (چهار متغیر) و روابط غیرمستقیم (متغیر میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) را با متغیر وابسته تحقیق نشان می‌دهد. همان‌طوری که در روابط فوق مشاهده می‌شود چهار متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی علاوه بر داشتن رابطه مستقیم، رابطه غیرمستقیمی نیز با متغیر وابسته دارند. ولی متغیر میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی فقط تأثیر غیرمستقیمی بر متغیر وابسته دارد که مشخص می‌شود متغیر میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی به واسطه دو متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی بر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر تأثیر دارد که در شکل ۱ مشهود است.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

به منظور تبیین و تحلیل ذهنی و به دست آوردن آگاهی نظری، نتایج تجربی به دست آمده از این تحقیق به مقایسه و تبادل با نتایج دیگر تحقیقاتی که در قسمت دوم این پژوهش آمده پرداخته می‌شود. در غالب تحقیقات پیشین این نتیجه مشترک به دست آمد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با

همه مؤلفه‌هایش تأثیر معناداری با متغیر وابسته تحقیق (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) داشته است.

در بعضی از پژوهش‌ها اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه توانسته اثر مستقیمی بر روی هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر نشان دهد اگرچه استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی کارکردهای مثبت زیادی دارد ولی افراط در استفاده از آن و عدم تناسب سنی مسائل و مشکلات بسیاری را برای افراد جامعه ایجاد نموده است. بین انزوای اجتماعی، افسردگی، کاهش ارتباط خانوادگی سطوح بالاتری از اضطراب اجتماعی و فقدان هویت یافتگی با اعتیاد به اینترنت و مصرف زیاد آن رابطه مستقیمی وجود دارد. فعالیت‌های اعتیادآمیز زنان، عموماً بازی‌های پرخاشگرانه، سایت‌های هرزه‌نگاری و فعالیت‌های اعتیادآمیز مردان نیز عموماً تشکیل دوستی‌های حمایت‌گرانه، دوست‌یابی و سایت‌های ضداخلاقی است. که در تحقیقات پیشین به‌طور جداگانه به آنها اشاره خواهد شد.

نتایج تحقیق با یافته‌های تحقیق احیایی (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که هویت جنسیتی کاربران، تحت تأثیر عضویت در فیس‌بوک قرار دارد. استفاده زیاد و مداوم از فیس‌بوک می‌تواند جریان هویت‌یابی جنسیتی را با اختلال روبه‌رو کند، از دیگر یافته‌های پژوهش این است که بین جنس و استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک رابطه‌ای معنادار وجود دارد. نتایج تحقیق با یافته‌های تحقیق بشیر و افراسیابی (۱۳۹۱) هم‌خوانی دارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و نحوه اختصاص وقت به سایر فعالیت‌های اجتماعی ارتباط وجود داشته و بیشتر پاسخ‌دهندگان اذعان کرده‌اند که به دلیل استفاده بیش از حد از اینترنت برای فعالیت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی مورد اعتراض سایر اعضای خانواده قرار گرفته‌اند. همچنین میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی با مقوله‌هایی نظیر نحوه ارتباط با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی ارتباط وجود دارد؛ بنابراین می‌توان گفت میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان ارتباط وجود دارد. نتایج تحقیق با یافته‌های تحقیق مازلین و مور (۲۰۱۴)، ین^۱ و همکاران (۲۰۰۷) و فیوریتو^۲

---

1. Yen

2. Favaretto

و همکاران (۲۰۰۴) همخوانی ندارد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که در افرادی که بیشتر از اینترنت استفاده می‌کنند سطوح بالاتری از اضطراب اجتماعی و فقدان هویت یافتگی مشاهده می‌شود. در این پژوهش اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه با پنج مؤلفه اصلی‌اش (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی، میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی و میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی) به‌عنوان متغیر مستقل و اثرگذار بر متغیر وابسته پژوهش (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) لحاظ شده است. هر ۶ فرضیه این پژوهش تأیید شدند و ۵ فرضیه رابطه مستقیمی را با متغیر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر نشان دادند. فقط فرضیه ۴ تحقیق یعنی میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه معکوسی را با متغیر وابسته در حد ضعیف داشته است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در ۵ مؤلفه متغیر مستقل اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه، چهار مؤلفه (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی، میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) در روش رگرسیون مهمتر تلقی شده و با متغیر هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر همبستگی مستقیم و بدون تأثیر دیگر عوامل دیده شدند. ضریب همبستگی (R) رگرسیون چند متغیره میان مؤلفه‌های متغیر مستقل (۱) میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی ۲. میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی و ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی) با متغیر وابسته (هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر) ۰.۵۷۰ به دست آمد. اگر این ضریب به دست آمده را به توان دو برسانیم $R^2=0.33$ به دست می‌آید. و این‌گونه تحلیل می‌شود که ۳۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته تحقیق به وسیله چهار مؤلفه فوق تحلیل و تبیین می‌شود. به عبارت دیگر ۶۷۱ درصد ($1-0.33=0.67$) از تغییرات هویت جنسیتی میان دانشجویان دختر به وسیله عواملی دیگر تعیین می‌شوند که جای تحقیق و بررسی دارد و تبیین ۳۳ درصدی توسط این دو مؤلفه تبیینی معقول و مناسب به نظر می‌رسد.

نکته قابل توجه، نو و بدیع این تحقیق در این ست که با اجرای رگرسیون چندمتغیره دیده می‌شود که ضرایب تأثیر استاندارد یا همان Beta نشان از اثرگذاری ترتیبی چهار مؤلفه متغیر مستقل است که به این ترتیب است: ۱. میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی (۰.۴۲). ۲. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی (۰.۴۰). ۳. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی (۰.۲۱-). ۴. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی (۰.۱۸). پر واضح است که تأثیرات با توجه به ضرایب بتای آنها رتبه‌بندی می‌شود و به نظر درست هم می‌باشد. به‌ویژه مؤلفه میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی یک رابطه معکوسی را با متغیر وابسته تحقیق نشان می‌دهد؛ یعنی اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معکوسی با هویت جنسیتی دانشجویان دختر نمونه تحقیق دارد. به‌علاوه اینکه مؤلفه پنجم تحقیق یعنی میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری را با متغیر وابسته تحقیق نشان نداده است و در رگرسیون چندمتغیره در تأثیرگذاری متغیرهای مستقل خارج شده است. لازم به ذکر است که گفته شود که هر پنج مؤلفه متغیر مستقل در آزمون پیرسون رابطه معناداری را با متغیر وابسته تحقیق داشته‌اند که در جدول ۲ دیده می‌شود. بنابراین هر ۶ فرضیه تحقیق تایید شده‌اند. فرضیه اول که فرضیه اصلی تحقیق بود و ۵ فرضیه دیگر که مؤلفه‌های پنجگانه متغیر مستقل بودند همه رابطه‌شان با متغیر وابسته تحقیق تأیید شدند. ولی در رگرسیون چندمتغیره با توجه به اهمیت اثرگذاری متغیرها بر روی متغیر وابسته مؤلفه میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیمی را با متغیر وابسته احراز ننموده است.

با اجرای آزمون تحلیل مسیر دیده می‌شود که نتایج بالا تغییر بسیار جالب توجهی نموده است که به تحلیل این مورد مهم پرداخته می‌شود. با اجرای تحلیل مسیر و به دست آمدن تأثیر مستقیم و غیرمستقیم مولفه‌های پنج‌گانه متغیر مستقل دیده شد که ترتیب اثرگذاری تغییر قابل توجهی کرد. در آزمون تحلیل مسیر ترتیب اثرگذاری به این صورت تغییر کرد: ۱. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با تأثیر کل ۰.۴۳. ۲. میزان دل بستگی به شبکه‌های اجتماعی با تأثیر کل ۰.۳۳ و همچنین میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی با تأثیر کل ۰.۳۳. ۳. میزان مشارکت با دیگران در شبکه‌های اجتماعی با تأثیر کل ۰.۲۷. ۴. میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی با تأثیر کل ۰.۱۶.

(جدول ۵)

تفسیر رتبه‌بندی نهایی به این صورت است که مؤلفه میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی که در رگرسیون چندمتغیره بیشترین بتا یا اثرگذاری را نشان می‌داد در آزمون پیشرفته تحلیل مسیر به رتبه دوم اثرگذاری تقلیل کرد و مؤلفه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیشترین اثرگذاری را نشان می‌دهد. دو مؤلفه میزان دل‌بستگی به شبکه‌های اجتماعی و همچنین میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی هر دو با تأثیر کل ۰.۳۳ به طور مشترک در رتبه دوم اثرگذاری جای گرفتند. و جالب اینکه مؤلفه میزان رضایت از شبکه‌های اجتماعی که در رگرسیون چندمتغیره هیچ تأثیر مستقیمی را بر متغیر وابسته نشان نداده بود و از جدول تأثیرگذاری کنار گذاشته شده بود با اجرای آزمون تحلیل مسیر و جمع تأثیراتش به رتبه سوم اثرگذاری متغیرها بر روی متغیر وابسته ارتقاء پیدا کرد. مؤلفه میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی که رتبه سوم اثرگذاری را در رگرسیون چندمتغیره در بین ۵ مولفه را داشت به رتبه آخر رسید؛ اما جالب اینکه تأثیر منفی و معکوسی را که در آزمون پیرسون و هم رگرسیون چندمتغیره داشت؛ مبنی بر اینکه هر چقدر اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی کمتر بشود، هویت جنسیتی دانشجویان دختر بالا می‌رود، در آزمون تحلیل مسیر با جمع اثرات تغییر نمود و یک رابطه مستقیمی را در حد تأثیر کل ۰.۱۶ با متغیر وابسته تحقیق پیدا کرد؛ به این معنا که این مؤلفه یعنی میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی ابتدا رابطه منفی‌ای در آزمون پیرسون نشان داد ولی در آزمون تحلیل مسیر، تأثیر مستقیمی بر روی هویت جنسیتی دانشجویان دختر نمونه تحقیق داشته است که از دستاورد و نتیجه بدیع و نوی این پژوهش به حساب می‌آید.

برای تبیین بیشتر یافته‌های تحقیق باید به چارچوب نظری ارائه شده در تحقیق اشاره کرد. لاسول با تفکیک مقوله تبلیغات از آموزش، تبلیغات را در معنی گسترده آن فن تحت تأثیر قرار دادن عمل انسان از طریق دستکاری تصورات تعریف کرد؛ درحالی‌که آموزش را محدود به انتقال فنون مثل خواندن و نوشتن و مهارت‌های فکری و بدنی می‌دانست. در مطالعات تجربی (کارکردگرایی) لاسول با تأکید بر نقش‌های بی‌طرفانه ارتباطات و استقلال آن عملاً روابط مستقیم و غیرمستقیم رسانه‌ها را با ساختارهای گوناگون اجتماعی فراموش می‌کند. این در حالی است که در زمینه هر سه نقش ارتباطات تأثیر این ساختارها مشهود است. در راهنمایی افکار عمومی،

سیاسی و خبری جامعه تأثیر دارد و در انتقال میراث فرهنگی یا نقش آموزشی معیارهای خاص جامعه و حتی معیارهای جوامع مسلط مثل دموکراسی حقوق بشر دخالت می‌کند از سوی دیگر لیندسی معتقد است که نظریه‌های مربوط به نقش‌های جنسیتی ریشه در جامعه‌شناسی خانواده داشته و بر تقسیم جنسیتی نقش‌ها در خانواده و در نتیجه درونی شدن نقش به‌عنوان رفتارهای کلی فرد حتی خارج از محیط خانواده تأکید دارد. علاوه بر این نظریات کارکردگرایی یکی دیگر از حوزه‌های نظری کلان جامعه‌شناسی است که بر ارتباط شبکه‌ای بخش‌های مختلف جامعه و تأثیر آنها بر یکدیگر و کارکرد آن در کل جامعه تأکید دارد.

این در حالی است که کارکردگرایان در بررسی نقش‌های جنسیتی در جوامع ابتدایی به این نتیجه رسیدند که تقسیم جنسیتی در آن دوران کاملاً مشخص، مجزا و پراهمیت بوده است؛ به‌طوری که مردان وظیفه نان‌آوری را بر عهده داشتند و به همین منظور ساعات زیادی را دور از خانه می‌گذراندند و این در حالی است که زنان درگیر نقش‌های فرزندآوری و نگهداری از مزرعه و رسیدگی به امور خانه بودند.

درحالی که کارکردگرایان تقسیم جنسیتی نقش‌ها را عامل ایجاد تعادل در جامعه می‌دانند، نظریه تضاد رویکرد دیگری به این مقوله دارد. نظریه تضاد از تئوری‌های کلان در جامعه‌شناسی است که توسط کارل مارکس مطرح شده و عمده‌ترین فرض‌های آن بر تعارضات بین طبقات مختلف اجتماعی استوار است. براساس دیدگاه مارکس تعارضات میان طبقات مختلف جامعه بر سر منابع محدود مانند کنترل بر ابزار تولید (زمین، کارخانه‌ها و منابع طبیعی) و توزیع بهتر منابع (پول، غذا و کالا) بوده و همین امر باعث می‌شود که کنترل بر منابع، در دست گروهی محدودی از افراد تحت عنوان بورژوا قرار گیرد و اکثریتی تحت عنوان پرولتاریا در مزارع و کارخانه‌ها به منظور تأمین بقای خویش مشغول به کار باشند.

درحالی که تئوری‌های کارکردگرایی و تضاد در سطح کلان به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازند، تئوری کنش متقابل نمادین در سطح خرد به بررسی تقسیم نقش‌های جنسیتی می‌پردازد. براساس این تئوری رفتار اجتماعی به نقش‌ها و پایگاه‌هایی که مورد پذیرش

است، بستگی دارد و رفتار اجتماعی، براساس گروهی که فرد بدان تعلق دارد و نهادهایی که در آن ایفای وظیفه می‌کند، شکل می‌گیرد.

- پیشنهادها

غالباً "تکنولوژی‌ها مانند تلفن همراه و همچنین شبکه‌های اجتماعی به طور بالقوه منفی و مشکل‌ساز نیستند، ولی در صورت استفاده‌های نادرست و یا استفاده‌های بیش از حد و نامتعارف، اثرات مخرب و منفی بر افراد بجا می‌گذارند، بنابراین بر اساس یافته‌های تجربی این تحقیق به دو پیشنهاد مهم و اساسی اشاره می‌شود:

۱) بر اساس یافته‌های تحقیق و مدل‌سازی بدیع این پژوهش نشان داده شد که میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیشترین تاثیر را بر هویت جنسیتی نمونه تحقیق که زن بودند داشته است، بنابراین می‌باید افراد جامعه به این خودآگاهی و خودمدیریتی دست پیدا کنند که میزان استفاده متعارف و دلبستگی متناسب را در خود بوجود بیاورند تا منجر به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در آنها نشود.

۲) همانطور که یافته‌ی این تحقیق مشخص نمود و در آزمون رگرسیون چندمتغیره مشهود است، رابطه‌ی میزان اعتقاد به شبکه‌های اجتماعی با هویت جنسیتی منفی و معکوس بود، ولی به دلیل تاثیر غیرمستقیم دو مولفه‌ی میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و میزان دلبستگی به شبکه‌های اجتماعی اثر منفی‌اش بر هویت جنسیتی تبدیل به تاثیر مثبت و مستقیم شده است یعنی در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌افزاید. پس با وجود اعتقاد منفی به شبکه‌های اجتماعی بازهم بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌افزاید.

کتابنامه

۱. اchiایی، پ. (۱۳۹۴). تحلیل رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیس‌بوک با هویت جنسیتی در بین دانشجویان دانشگاه تبریز. *فصلنامه مطالعات اجتماعی*، ۸(۲۷)، ۴۱-۶۲.
۲. بشیر، ح.؛ و افراسیابی، م. (۱۳۹۱). شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ‌ترین جامعه مجازی ایرانیان. *نشریه تحقیقات فرهنگی*، ۱(۱۷)، ۳۱-۶۱.

۳. پیشانیان، م. (۱۳۸۹). شبکه‌های اجتماعی و آسیب‌های سیاسی و روانی. *مجله ره‌آورد نو*، (۳۵)، ۱۶-۳۱.
۴. حمزوی، ف؛ و قربانی، ن. (۱۳۸۶). خودشیفتگی و نقش‌های جنسی در نوجوانان دختر ایرانی. *مطالعات زنان*، (۲) ۵، ۷۲-۵۵.
۵. خانجانی، ز؛ و اکبری، س. (۱۳۹۰). رابطه ویژگی‌های شخصیتی نوجوانان و اعتیاد آنان به اینترنت. *یافته‌های نو در روانشناسی*، ۶ (۱۹)، ۱۱۳-۱۲۷.
۶. خسروی، س. (۱۳۹۴). تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سلامت روحی و روانی افراد جامعه در ایران. *دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی*، تهران.
۷. خواجه‌شکوهی، ع. (۱۳۹۲). تحلیل نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کیفیت زندگی روستاییان مطالعه موردی، روستاهای قرن‌آباد و اصفهان کلاته، شهر گرگان. *فصلنامه علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان*، (۱)، ۱۰۳-۱۲۰.
۸. دواس، دی‌ای. (۱۳۹۴). *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*. (ه. نایی، مترجم). تهران، نشر نی.
۹. رئیسی، ز. (۱۳۸۸). *مقدمه‌ای بر روانشناسی ازدواج*. چاپ اول، تهران، سینا.
۱۰. فلاحتی ل. (۱۳۹۵). نگرش به نقش‌های جنسیتی در نسبت با قومیت و جنسیت. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، ۹ (۱)، ۳۳-۵۹.
۱۱. قاضی‌نژاد م؛ و شاکری، ف. (۱۳۹۱). بررسی و تحلیل جامعه‌شناختی ترس از جرم و رفتارهای غیرمدنی در میان زنان شهر تهران (با تأکید بر هویت جنسی و هویت مدنی). *مسائل اجتماعی ایران*، ۳ (۲)، ۲۰۲-۱۸۲.
۱۲. کاستلز، م. (۱۳۸۵). *عصر اطلاعات (اقتصاد- جامعه- فرهنگ)*. (ح. چاوشیان، مترجم). تهران: طرح نو.
۱۳. کنعانی، م. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر هویت جنسیتی مادران و دختران. *مطالعه‌ای در شهر رشت. فصلنامه توسعه اجتماعی*، ۱۱ (۳)، ۹۷-۱۲۸.
۱۴. گیدنز، آ. (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی*. (ح. چاوشیان، مترجم)، تهران، نی.
۱۵. مجیدی قهرودی، ن؛ و سلطان‌محمدی، ز. (۱۳۹۰). عوامل مؤثر بر تفاوت‌های ارتباطی زنان و مردان در روابط میان‌فردی. *فرهنگ ارتباطات*، (۲) ۱، ۳۰-۴۵.

16. Bellina, L., Missoni, E. (2009). Mobile cell-phones (M-phones) in telemicroscopy. increasing connectivity of isolated laboratories. *Diagnostic Pathology*, 16-28.
17. Bullen, P. Harré, N. (2013). The internet: Its effects on fatuity and behavior implications for adolescents, Department of Psychology, University of Auckland.
18. Chung, C(2013). Ahome on the web, peresentation of self on personal hompage. in D.Gaunlett (ed). *Web.Studeis. rewiring media studies for the digital age*; London: Amold.
19. Favaretto G, Morandin I, Gava M, Binotto f (2004). Internet and psychopathology. an analysis of the use of the Web by 1075 students at secondary school. *Epidemiol psichiatr Soc*, (4)13, 249-254.
20. Kim KH & Yun H. (2008) Cying for me, Cying forus: Relational dialectics in a Korean social network site. *Journal of Computer Mediated Communication*, 1(13), 318-298. Joinson AN. Looking at, looking up or keepingup with people?: motives and use of Facebook. ACM.
21. Laramie, D.J. (2007). Emotinal and behavioral aspects of mobile phone use. «ph.D» thesis of sychology, the califarnia school of professional psychology, 97-112.
22. Lindsey, L. L., & Christy, S. (2011). *Gender roles: A sociological perspective*. Pearson Prentice Hall.
23. Pempek TA, Yermolayeva YA, Calvert SL.(2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*; 30(3), 38-227.
24. Windham, R.C. (2008). The changing Landseape to Psychological adjustment and academic Performance, the George Washington University Proquest Dissertation & Theses, The George Washington University.
25. Yen, J., Koc, Yen C.,& wuh, Yang, M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *J, Adolesc Health*.(1)41, 93 - 98 .